

ПРОБЛЕМИ РОЗВИТКУ ІНКЛЮЗИВНОЇ ОСВІТИ ТА ІНКЛЮЗИВНИХ ІНСТИТУЦІЙ У СИСТЕМІ ЗВО

Мар'ян Тріпак

кандидат економічних наук,
Заслужений працівник освіти України, ректор,
Навчально-реабілітаційний заклад вищої освіти
«Кам'янець-Подільський державний інститут»,
E-mail: tmm.75@ukr.net

Марина Волощук

викладач кафедри соціальної роботи,
психології та соціокультурної діяльності імені Т. Сосновської,
Навчально-реабілітаційний заклад вищої освіти
«Кам'янець-Подільський державний інститут»,
E-mail: marinabormv@gmail.com

У системі дослідження інклюзивної освіти і навчання спостерігається розвиток освітньо-наукових, культурно-освітніх та соціально-економічних парадигм в контексті міжнародних прав, свобод та цінностей ЄС. Серед важливих, пріоритетних та світоглядних парадигм поширення вказаних цінностей є розвиток інклюзивної освіти, в яких основою є соціальні потреби, людиноцентриська модель, цінність людського капіталу, що закладено в документах та програмах ЄС.

Інклюзивна освіта займає чільне місце у розвитку усіх сфер суспільства, завдяки якій зменшується тиск на ринку праці, забезпечуючи сталість соціально-економічних взаємовідносин, гнучкості та соціальної відповідальності і згуртованості у суспільстві на рівні інституцій та взаємодії усіх членів соціуму.

Варто зазначити, що економічне зростання за відсутності розв'язання важливих соціальних проблем не дозволяє створити гідні умови для життєдіяльності та особистісного розвитку всіх членів суспільства, зокрема, дітей та осіб з інвалідністю.

З того часу як Україна ратифікувала Конвенцію ООН про права дитини, соціальна модель суспільства набуває найбільшого визнання і поширення, а

порушення здоров'я розглядається лише як соціальна проблема (для порівняння – до ратифікації Україною Конвенції ООН, порушення здоров'я розглядалось як характеристика особистості).

Під час трансформаційних процесів сучасного українського соціуму до ринкових економічних парадигм та відносин соціалізація у контексті об'єкту та предмету дослідження економічної психології визначається у надзвичайно актуальну проблему, яка стосується проблематики дослідження економічної соціалізації. Соціалізація – це одна з сучасних проблем дослідження соціальної психології. Важливою умовою інклюзивної соціалізації є процес адаптації дитини та особи з особливими освітніми потребами до повноцінного життя у суспільстві, створення, осмислення та освоєння системи і мережі соціальних взаємовідносин. Варто зазначити, що в процесі соціалізації дитини та особи формується система важливих цінностей, професійних особистісних орієнтацій, soft та hard skills, поведінки членів соціуму та ефективної взаємодії у ньому.

Особливості соціалізації студентів ЗВО передбачають участь молодшої людини у засвоєнні системи людських взаємовідносин у соціумі, соціальних норм, етичних правил, ролей тощо.

На думку дослідників, процес соціалізації вивчається у контексті впровадження двох підходів: суб'єкт-об'єктного та суб'єкт-суб'єктного підходів.

На думку дослідників, які вивчають суб'єкт-об'єктний підхід (Алан Р. Маршал, Е. Дюркгейм, Г. Террі Пейдж, Т. Парсонс, Дж. Б. Томас), соціалізацією є процес засвоєння дій, а також очікуваної поведінки у взаємовідносинах сім'ї й суспільства, а пріоритетними є цілі пристосування до соціального середовища.

У вивченні дослідників суб'єкт-суб'єктного підходу (Ф. Знанецький, І. Кон, Ч. Кулі, Дж. Коулмен, І. Таллмен, Дж. Мід, У. Томас та ін.) акцентується увага на ініціативній, свідомій та креативній ролі людини в процесі соціалізації та під час функціонування взаємовідносин особи з навколишнім середовищем.

Наукові дослідження українських науковців Ю. Богінської, О. Дікової-

Фаворської, Т. Пічугіної, О. Глузман, А. Шевцова та ін. присвячують свої роботи особливостям впровадження та розвитку інтегрованого й інклюзивного навчання. До пріоритетних напрямків досліджень інклюзивного навчання в закладах вищої освіти відносимо наступні питання: забезпечення рівного доступу молоді з особливими освітніми потребами до освітнього простору закладів вищої освіти та рекомендації щодо формування позитивної громадської думки щодо доцільності сумісного навчання студентів без порушення здоров'я зі студентами з особливими освітніми потребами, розробка навчально-методичних матеріалів, впровадження до освітнього процесу методик, педагогічних технологій тощо [1], професійна орієнтація з визначенням індивідуальних здібностей та оволодіння професією, прагнення до навчання [2; 3].

Для успішного економічного зростання та розвитку соціальної згуртованості у суспільстві має посилюватись інклюзивний розвиток соціуму. Саме інклюзивне зростання, на нашу думку, передбачає не лише збільшення ВВП, зниження рівня бідності, підвищення добробуту соціуму, а й зменшення нерівності у суспільстві. Окрім того, у дискурсі розвитку інклюзивного соціуму в період інформаційних трансформацій, кожна особистість має можливість бути долученим до усіх сфер життєдіяльності суспільства.

У цьому контексті варто зазначити, що Навчально-реабілітаційний заклад вищої освіти «Кам'янець-Подільський державний інститут» (до 2021 року функціонував у статусі коледжу, а саме – Подільського спеціального навчально-реабілітаційного соціально-економічного коледжу) – заклад вищої освіти, який у повній мірі реалізує переваги інклюзивного навчання: випускники Інституту соціалізовані та адаптовані до професії, в Інституті створюються умови для соціальної інтеграції молодих людей з інвалідністю, а також молоді, яка не має інвалідності, студенти є ініціативними учасниками різних видів освітньої, та культурно-освітньої, навчальної і науково-дослідної діяльності, сприймаються соціумом як повноцінні члени суспільства, а батьки дітей та осіб з інвалідністю, які навчаються в Інституті, не сприймають своїх дітей, як хворих, фізично

обмежених, чи неповноцінних з частковим правом для життєдіяльності й мобільності у соціумі. Також під час навчання в Інституті для студентів пропонується індивідуальна програма для збереження та покращення фізичного і психологічного здоров'я, шляхом надання комплексу реабілітаційних заходів, соціально–психологічного супроводу та ін.

Питання інклюзивного навчання в закладах фахової передвищої та вищої освіти зараз є актуальним, адже інклюзія це важлива освітня технологія, що передбачає навчання та виховання дітей та осіб з особливими освітніми потребами, створюючи умови для забезпечення максимальної ефективності освітнього процесу.

Для повноцінної соціалізації молодих людей з інвалідністю є створення доступного безбар'єрного простору, що означає мобільність та доступ до приміщень, що належать до соціальної інфраструктури ЗВО, забезпечення важливими технічними засобами: засобами пересування (крісло колісне, милиці, ходунки, поручні, тощо), спеціальними засобами для безбар'єрного орієнтування, а також обміну інформацією (мобільний телефон для комунікації, новітні програми, які дозволяють доступно комунікувати з навколишнім світом), спеціальними засобами для самообслуговування та догляду, особистої гігієни (спеціальне крісло, підставки для ванни та умивальників), спеціальними засобами для навчання та розвитку *hard*, а також *soft skills* (вільний доступ до мережі Інтернет та комп'ютерної техніки, мультимедійна техніка, ресурси сайту дистанційної освіти, системи підсилення звуку, ноутбуки тощо), спеціальним спортивним та фізкультурно-спортивним обладнанням.

Професійне навчання молодих людей з особливими потребами та створення доступного безбар'єрного освітньо-навчального що поєднується з реабілітаційними послугами, наукового та соціально-психологічного простору – найбільш ефективний механізм підвищення їх соціального статусу і захищеності, соціалізації та професіоналізації, що сприятиме суттєвому зниженню напруженості на сучасному ринку праці та в умовах розвитку інформаційного суспільства.

Список використаних джерел:

1. Дікова-Фаворська О. М. Креативний метод освіти осіб з обмеженими функціональними обмеженнями здоров'я. *Сучасні суспільні проблеми у вимірі соціології управління* : зб. наук. пр. ДонДУУ. Донецьк : ДонДУУ, 2009. Т. X, Вип. 116. Соціологія державного управління. Серія: Спеціальні та галузеві соціології. 324 с.
2. Міщик Л. І., Гладіш М. О. Соціально-педагогічна діяльність ВНЗ як умова адаптації студентів з особливими потребами у соціалізації. *Вісник Черкаського університету. Серія: Педагогічні науки* : зб. наук. ст. Черкаси : Видавництво ЧНУ ім. Б. Хмельницького, 2008. Вип. 122. 161 с.
3. Навчання людей з особливими потребами у вищій школі / Глузман О. В., Щеколюдкін В. Ф., Подобедова Т. Ю., Чуєва О. О. Сімферополь ; Ялта, 2006. 20 с.